

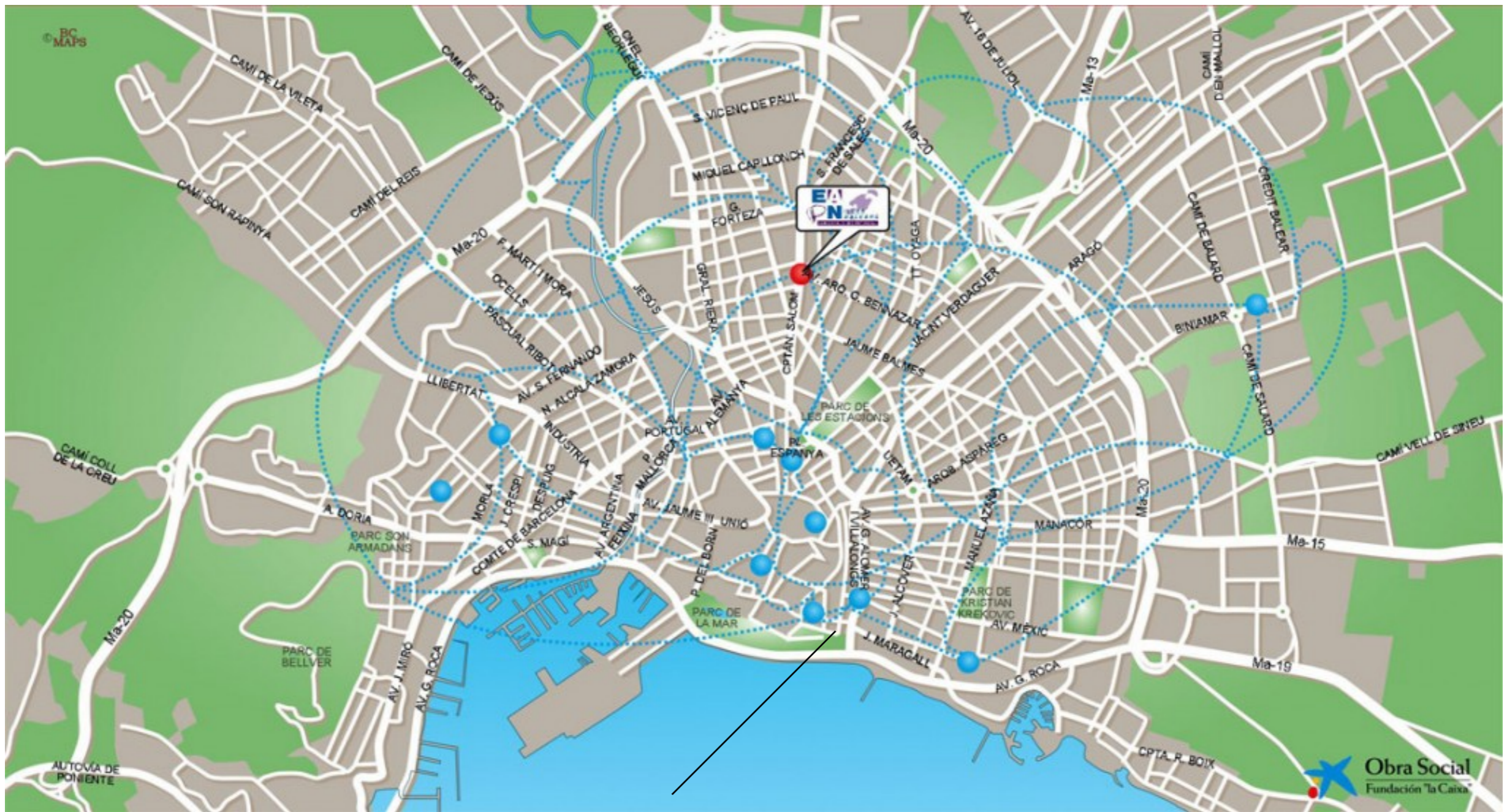
Palma Lletraferida

Recull de les aturades obligatòries de tot lletraferit per Ciutat

Autoria: Margalida Munar Socias

Al llarg del segle XIX i bona part del XX, apareixen nombrosos viatgers que, per diferents motius, recorren llocs més o menys llunyans que conserven uns paisatges i uns modes de vida que acaparen la seva curiositat. Molts viatgers escriuen les seves impressions de forma que donen a conèixer al món aquests llocs fins al moment poc visitats. És ben coneguda la repercussió que a Mallorca tingueren els viatgers il·lustrats i romàntics com a via de penetració de les seves idees.

La ciutat de Palma

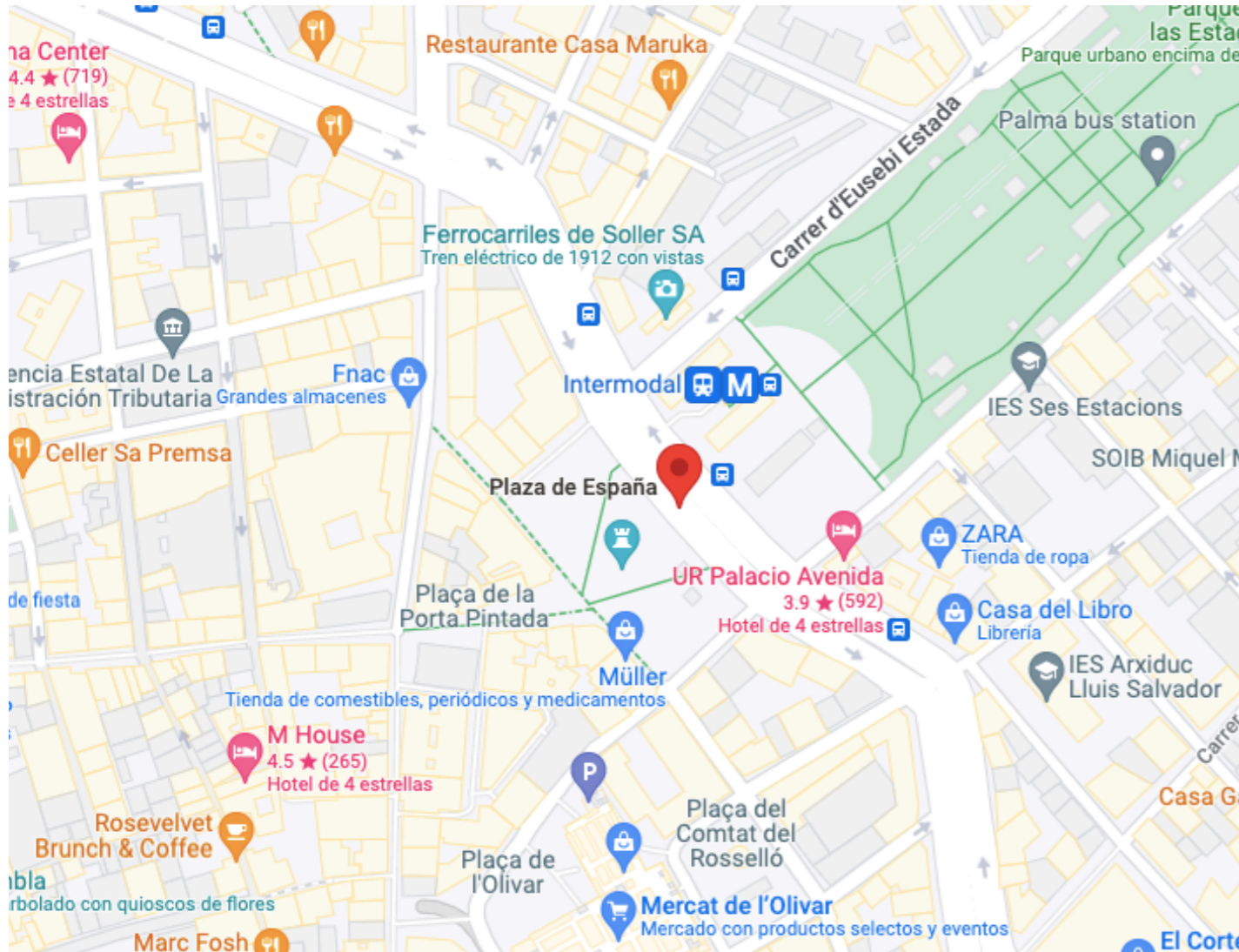
La difusió d'aquestes impressions a través de llibres o articles va permetre descobrir llocs remots i desconeguts. Mallorca es va tornar punt d'atracció d'investigadors, fotògrafs, científics, escriptors, pintors, dibuixants, il·lustradors, etc. Aquesta repercussió convertí l'illa en focus d'atracció mundial, de tal forma que podríem remuntar l'origen de la indústria turística actual als llibres de viatges.

Aquesta guia pretén recopilar i difondre els punts més emblemàtics i d'aturada obligatòria de la ciutat de Palma, les cites històriques més importants de l'illa de Mallorca i part de la cultura de les Balears. Pretenem fer arribar tot això a través de divulgar el fons divers que escriptors i lletraferits dels segles XIX i principis del XX acull la Biblioteca de Cort i altres biblioteques de les Balears.

Aturada obligatòria n°1: Plaça d'Espanya

A aquesta plaça d'aturada obligatòria hi trobem l'estàtua del Rei en Jaume I, un personatge emblemàtic de la nostra història. Fem un viatge en temps fin el segle XIII. L'obra literària històrica de la qual fou autor va ser *Llibre dels feits*, també denominat *Crònica de'n Jaume I*.

Jaume I va conquerir l'illa de Mallorca i per això el Regne de Mallorca va passar a ser independent a la Corona d'Aragó.

“Jaume terç, valent i noble sempre august en la dissort, regna encar damunt ton poble per l'amor qui venç la mort.”

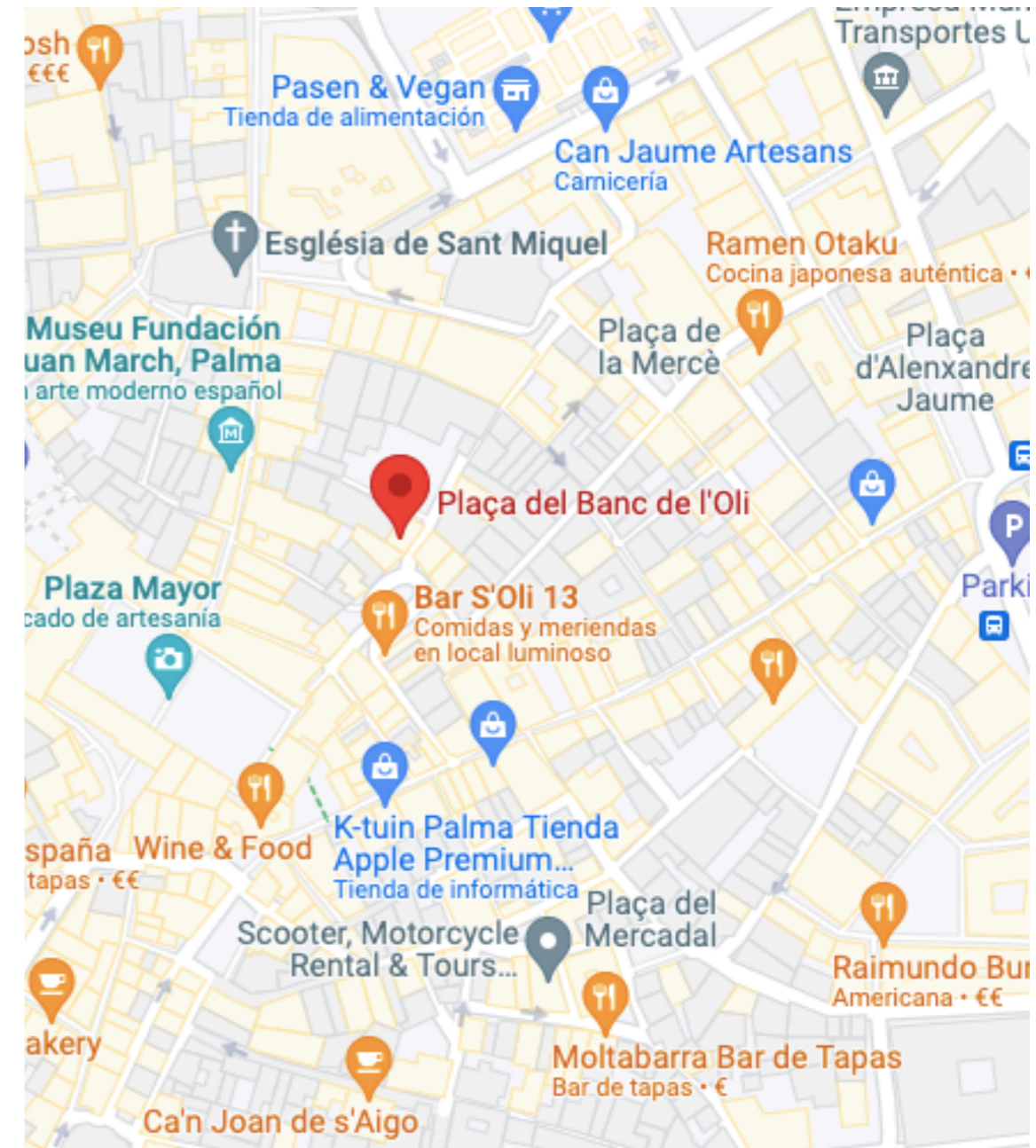
Aturada obligatòria n° 2: Plaça del Banc de l'Oli

Al centre de la plaça hi ha un conjunt escultòric dedicat a Pere d'Alcàntara Peña, obra de Remígia Caubet.

Representa una padrina recitant el poema La Colcada, d'Alcantara Peña, als seus néts. Pere d'Alcàntara i Nicolau (Palma, 1823-1906) va ser un home polifacètic que va exercir d'advocat, pintor, delineant, periodista, professor de matemàtiques, músic, mestre de fortificacions militars, urbanista, astrònom, cartògraf i escriptor.

La relació entre l'escultura i el poema d'Alcàntara és que el poema és la representació de la conversa que tenen els seus néts i la seva padrina. Aquests personatges són els que es troben representats a l'escultura.

Jugau amb nosaltres a buscar inscripcions que amaguen totes aquestes aturades obligatòries de la Palma Lletraferida?

Inscripció: A PERE D'ALCÀNTARA PENYA

Aturada obligatòria n° 3: Plaça Major

Ramon LLull era fill d'Isabel de Erill. Va néixer a la ciutat de Mallorca. Va ser preceptor del príncep Jaume, futur rei de Mallorca. Durant la seva joventut va ser servent. Vivia a la cort i tenia una vida alegre. A 1257 es va casar amb Blanca de Picany i van tenir dos fills, Domènec i Magdalena. Cap als trenta anys va tenir quatre aparicions de Crist i a partir d'aquí la seva vida va canviar radicalment. Es va sentir cridat per Déu, va deixar la bona vida i es va dedicar a convertir els infidels persuadint-los. Es dedicà també a escriure llibres. Se'n va anar a peregrinar per Terra Santa i un esclau moro li ensenyà la llengua àrab. Estudià llatí, filosofia musulmana i la teologia cristiana antiga. El 1276 va aconseguir fundar el monestir de Miramar a l'illa de Mallorca, on s'ensenyava l'àrab als missioners i com convèncer als musulmans. Va viatjar per diferents països d'Europa i del nord d'Àfrica. Morí tornant d'un viatge de Tunísia. El seu cos va ser enterrat a l'Església de Sant Francesc a Palma de Mallorca.

La faceta religiosa és la dimensió més rellevant i coneguda de Ramon Llull. Va ser teòleg, missioner, ermità, moralista, predicador, cristià convers i actiu. No obstant això, laic –no sacerdot–.

Inscripció:

“EN AQUEST LLOCH ESTAVA,
SEGONS TRADICIÓ, LA CASA
NATALICIA DEL GRAN SAVI Y
BENAVENTVRAT MARTIR.
· 1232 · RAMON LLVLL · 1315 ·”

Faceta filòsofa i científica: va ser investigador, divulgador, polemista i conciliador. Realitzà aportacions metodològiques en astronomia, geometria, física, medicina, etc.

Faceta poliglota: va escriure en llatí, català i àrab. No s'ha conservat cap llibre original en aquesta darrera llengua. En diverses obres va combinar més d'un idioma.

Faceta política: el seu interès per la política queda plasmat en llibres de contingut estratègic relacionats amb un projecte finalment frustrat de croada a Terra Santa.

Va ser escriptor de facetes múltiples per a poder arribar a tot el públic lector.

Aturada obligatòria n° 4: Gran Hotel

Al seu interior conté una inscripció:

LA BALANGUERA, poema declarat Himne de Mallorca el 5 de novembre de 1996, es donà a conèixer públicament, el 15 de febrer de 1903, dins la que va ser sala menjador del Gran Hotel, avui restaurat per “La Caixa”. El llegí l’autor, Joan Alcover, en el decurs d’un homenatge a Mn. Miquel Costa i Llobera.
–12 de setembre de 1997–

La música és obra del compositor català Amadeo Vives.

“...De tradicions i d’esperances tix la senyera pel jovent com qui fa un vel de noviances amb cabelleres d’or i argent de la infantesa qui s’enfila de la vellura qui se’n va. La Balanguera fila, fila, la Balanguera filarà...”

Aturada obligatòria n°5: Plaça del Mercat

A la Plaça del Mercat de Palma hi ha una pedra commemorativa. Narra una tradició mallorquina on Catalina Tomàs passa la nit en vetlla, després que els convents de Palma no han volgut admetre-la a causa de la seva pobresa; en la meditació s'adona que sols desitja la pau del bosc i de la natura ("beatus ille"); però, ja amb les primeres clarors matinals, asseguda a la roca on ha passat la nit, rep la notícia de l'admissió.

Aturada obligatòria n°6: Plaça de Cort

Aquesta plaça fa un homenatge al poema *Sa Colcada*. En ell, l'autor, amb aire planer, descriu la Festa de l'Estendard abans de la decadència en que es trobava en escriure'l i que esdevingué molt popular i s'arribà a incorporar a la mateixa Festa. Una àvia explica els seus records de joventut de la Festa de l'Estendard, aleshores anomenada *La Colcada* i així es converteix en un àlter ego del poeta.

La Festa de l'Estendard commemora l'entrada a la Madina Mayurqa (a partir d'aleshores anomenada ciutat de Mallorca) de les tropes catalanes de Jaume el Conqueridor que el 31 de desembre de 1229 vanceren als sarraïns. La Festa commemora, doncs, el naixement de la Mallorca actual.

Un cop desat l'Estendard, Miquela Lladó fa la declamació del poema *Sa Colcada* (1881) de Pere Alcàntara Penya. Es fa també una mostra de balls tradicionals de Mallorca.

Versos que commemoren l'entrada de les tropes catalanes a Madina Mayurqa:

“Ja no sap ningú la història
del nostre gran Rei En Jaume.
Mustia està ja la pauma
que mos donà la victòria.
Tot s'ha perdut...; la Colcada
molt pocs la recorden ja;
d'aquella hermosa diada
dins breu temps ningú hi haurà que en puga
contar cap mot;
quan jo encara era fadrina...
–Contau-mos-ho tot, padrina!
Contau-mos-ho tot!”

Els versos que transmeten un missatge d'esperança col·lectiva són:

- Ai! Tot passa, i quina prova
que en el món res és etern!

Tot ho vol a lo modern
d'aquest segle la gent nova.
Cadufos dels vells passats
són i festes de mal to
aquelles solemnitats
que parlaven an el cor;
poc a poc el món novell
al món antic assassina.

- Quin temps era aquell,
padrina!

Quin temps era aquell!

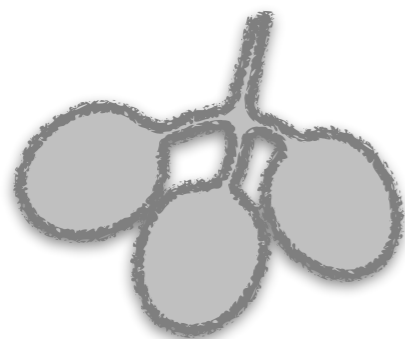
Ara, amb quatre rebomboris
que no costen una malla,
honren com si fos rondalla
la més gran de les històries.

Lo que més llament encara no és el perdre lo passat,
és el veure el jovent d'ara
que no respecta l'edat.

Ai! Que mai tornarà ja
el temps de quan era nina!

- Sí que tornarà, padrina!

Sí que tornarà!

L'OLIVERA DE LA CORT

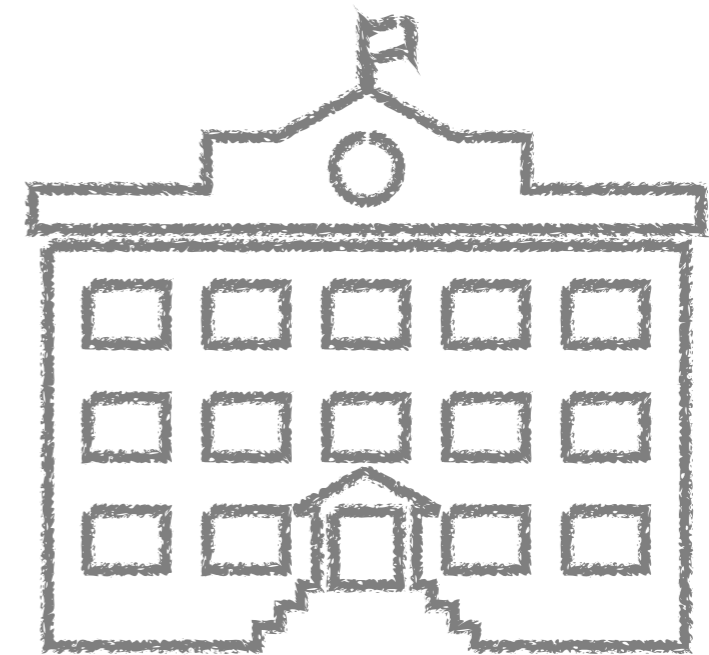
Arbre amic del qui plora,
dosser sagrat
d'eternitat serena
jo et sento grat de l'hora
que m'has aidat a conhortar ma pena.

Tu al cor m'has donat força,
tu apar que em tornes joventut perduda,
com de ta eixuta escorça
la saba n'ix que ton brancatge muda.
Jo moriré i encara
espolsarà el mestral ta negra oliva;
res serà del que és ara;
tu sobre el blau penyal romandràs viva.

Aturada obligatòria n°7: Església de Santa Eulàlia

A la porta de l'església de Santa Eulàlia se situa la llegenda, un episodi relacionat amb els amors de joventut de Ramon Llull, ja que fins aquí va arribar perseguint una bella dama que va acabar mostrant-li un pit afectat per un càncer.

Aturada obligatòria n°8: Plaça de Sant Francesc

8.1) Figura de Sant Jordi

Ens trobem a la Plaça de Sant Francesc, davant el portal major de l'església.

“En un país llunyà hi ha un drac ferotge que atemoreix la gent. Viu en una cova a la muntanya i té molta fam. Sovint baixa al poble, destrueix cases i pellers i es menja tot el que troba. També s'empassa persones. (...)

La gent del poble li porten un parell d'animals cada dia, fins que arriba el moment en què els animals s'acaben. Les corts i els estables són buits. (...)

Aleshores decideixen que cada dia li oferiran una persona. Fan un sorteig a la plaça per escollir a qui toca. (...)

Un dia toca a la filla del rei. El rei i la reina es desesperen. La princesa també està esglaiada. (...)

Tothom està molt trist però finalment agafen la princesa i la porten a la cova del drac. Ella està morta de por i els seus pares més desesperats que mai. (...)

El drac veu la princesa, obre la seva boca i deixa anar flamarades. Se la vol menjar. En aquell moment apareix Sant Jordi dalt d'un cavall blanc i mata el drac d'un cop de llança. (...)

Allà on ha caigut la sang del drac hi surt un roser de roses vermelles. El cavaller en dóna una a la princesa. Tothom està content. Sant Jordi se n'ha d'anar a salvar altres pobles.”

8.2) Canamunt i Canavall

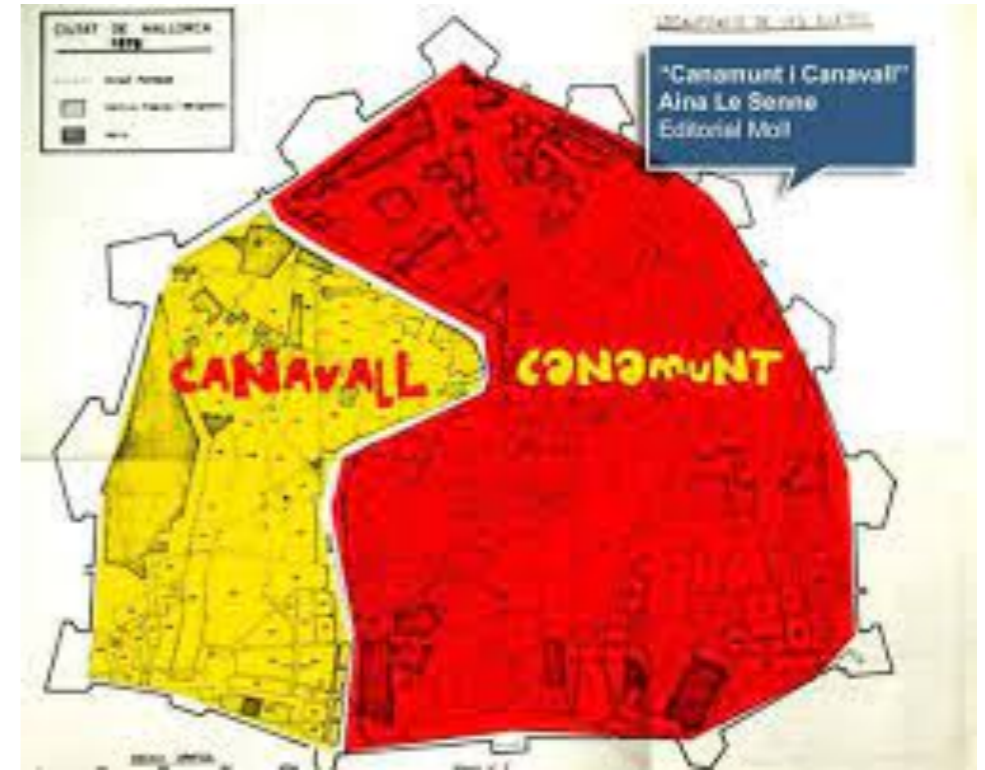
El poema Canamunts i Canavalls de Ramón Picó i Campamar tracta sobre una dona (Constança) que té dos fills i viu tota sola.

Un dia, la seva filla va ser capturada per don Guillem i don Joan.

Un cop va ser alliberada, va entrar dins el monestir de Santa Eulàlia, d'on no hi va sortir fins a la seva mort. El fill de na Constança, son Ramon, es trobava a la guerra i sa mare l'esperà impacient fins que tornà.

Tots dos desitjaven la venjança contra aquells maleïts que havien capturat a la seva familiar, així que, el dia de Tots Sants, don Ramon anà a l'Església i lluità contra ells.

Don Ramon aconseguí matar don Guillem, tot i que el seu cavall i ell també sortiren ferits. Desgraciadament, moriren, i Ramon demanà com a darrer desig a sa mare ser enterrat a l'Església de Santa Eulàlia. Ja que no havia pogut estar amb la seva germana en vida, hi volia estar en mort.

Aturada obligatòria n°9: Església de Sant Francesc

En una capella situada a la capçalera de la basílica podem contemplar el sepulcre on descansa Ramon Llull. Els frares franciscans van edificar aquest convent al lloc actual a 1281.

L'església conventual és gòtica (1281-1384) i és una de les més importants de Palma. El claustre del convent és també de factura gòtica i és d'una gran bellesa. La façana de l'església és del segle XVII i en ella es pot admirar un impressionant portal que suposa la culminació del barroc a Mallorca.

El sepulcre de Ramon Llull, treballat en alabastre, és obra de Francesc Sagrera. En el sarcòfag hi ha una estàtua jacent del beat al costat de dos àngels. A la part inferior s'observen set espais buits, entre columnes.

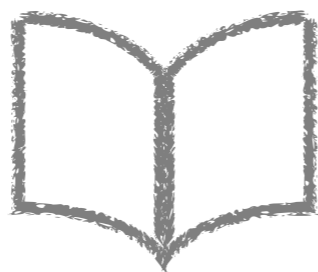
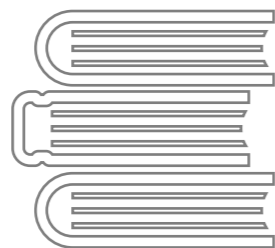
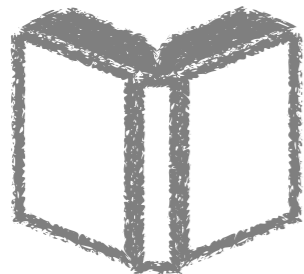
On anà ja vell Ramon Llull? Ramon Llull partia cap a terres llunyanes.

Amb quin objectiu féu aquest viatge? Vol convertir els mòduls de mulania.

Paraules de Ramon Llull declarant les seves intencions?

*Tirau-me pedres tirau
tirau-me en tot lo sangüia
tirau-me tots a ferir
com més fort més alegria.*

Reacció dels qui escoltaven aquestes paraules? Tota la gent l'investia.

Aturada obligatòria n°10: Convent de Santa Clara

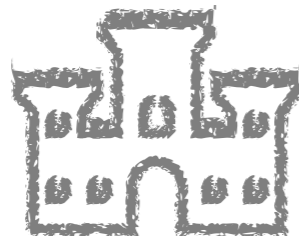
Com un vot expiatori
entre la Ciutat de Sòller,
de Mallorca i sa badia, obert al sol i a l'embatal
somris de la mar clara
i al cel blau que l'empara,
el convent de Santa Clara
dreça els seus vells murs altívols i el seu campanar
colrat.

Aturada obligatòria n°11: La Seu

11.1) Poema Joan Pons i Márquez “Rimes ciutadanes”

Les campanes de la Seu
toquen vespres i matines
¿set o vuit o nou o deu-
toquen, toquen cada dia...
quin temps fa, ningú ho sabia?
jo guaitava en el carrer
l'amor meva si venia.

11.2) Cant de la Sibíl·la

On es canta dins la Seu? La sibíl·la canta a litúrgia de la Seu.

En què consisteix el cant de la Sibíl·la? Consisteix en un ritu pagà. Aquesta peça de teatre religiós que pronostica l'arribada del Messies i la fi del món es va anar deixant de representar a les esglésies, de manera que només es conservà intacte a Mallorca.

Quan fou introduït a Mallorca? Va ser introduït a Mallorca l'any 1967.

En quins altres indrets dels Països Catalans es conserva el costum de cantar-la? A la Catedral de Barcelona, Comunitat Valenciana, tals com a Algemesí, Jarco, Gandía, Sueca, Teulada i a Onteniente.

11.3) Làpida Antoni Maria Alcover

Les rondalles d'Alcover poden ser contemplades en dos aspectes generals: com a recull folklòric i com a obra literària. L'interès i el valor que puguin tenir, doncs, són dobles. Un estudi complet n'hauria de tenir en compte els dos caires, cosa que exigiria la utilització successiva de dos mètodes distints. He cregut, en principi, que l'ordre a seguir era indiferent, quant aquests mètodes, com a tals, són independents. Dit d'una altra manera, els dos aspectes assenyalats són competència de disciplines distintes. Davant l'alternativa he decidit començar estudiant l'Aplec com a consideració de les seves particularitats literàries. Veurem, doncs, primer l'estrat que emparenta l'obra de n'Alcover amb la rondallística universal, el material manllevat a la tradició oral. La segona etapa al·ludida s'haurà de centrar en l'aportació personal de l'autor, en l'originalitat artística del corpus narratiu.

11.4) Drac de na Coca

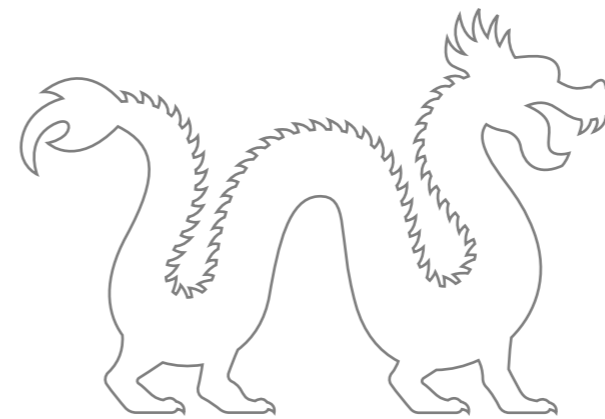

Conta la llegenda que en el segle XVII un terrible drac vivia en el laberint de clavegueres de la ciutat de Palma. Aprofitava les nits per a sortir al carrer i sembrar el pànic entre la població, ja que devorava a qui es posés al seu abast. Aquells pocs qui amb sort van aconseguir escapar a la voracitat de la bèstia, la descrivien d'enormes dimensions, coberta d'escates i amb una llarga cua serpentejant que arrossegava rere les seves quatre potes. Ningú s'atrevia a plantar-li cara.

Una nit, el cavaller Bartomeu Coch, governador d'Alcúdia, va arribar a la ciutat de Palma per a cortejar a la seva enamorada. Va entrar per les murades, es va endinsar pel carrer de la Portella fins a arribar a la casa de la seva estimada. Conversant amb ella estava quan els va sorprendre el drac. El cavaller, fent honor al seu nom, va respondre hàbilment desembeinant la seva espasa i finalment va donar mort al rèptil.

Bartomeu Coch el va agafar i el va arrossegar fins a la finestra de la seva estimada, a qui l'hi va oferir com a prova del seu amor.

Adornada o no per la imaginació popular, la història diuen que va succeir. I de fet, en el Museu Diocesà s'hi exposa l'exemplar momificat de la llegenda del Drac de na Coca; una donació que van fer els descendents del Capità Coch a principis de segle XX. Just enfront del museu, el turista atent, hi podrà trobar també una escultura d'un drac grim pant per les parets d'un edifici.

11.5) Escultura Maternitat

MATERNITAT

Pel bes ardent del sol
afalagada, una fontana trèmola somriu;
passa un núvol, i l'ombra interposada
cobreix el sol d'estiu.

La fontana se plany i barboteja:

- ¿Per què em prives, crudel, de mon tresor?
¿Per què em tapes el sol que en mi rabejasa cabellera d'or?

La boira li respon: - Sí, gota a gota,
raja de l'eura del penyal vell l'aigua que te nodreix, ¿no saps
que tota
davalla de mon si?

¿No saps que quan la migdiada encesa seca la terra, amb son
alè de foc, el sol enamorat, mentres te besa, t'eixuga a
poc a poc?

No ploris, doncs, així, desagraïda
a la fonda tendresa maternal, perquè et guarda l'amor que
dóna vida
d'un altre que és mortal.

La boira s'obscurí. Fresca alenada
passà remorejanta pel verger,
i, estenent-se pel cel, la nuvolada
damunt la terra en plor se va desfer.

Aturada obligatòria n°12: Avinguda d'Antoni Maura

12.1) Estàtua Ramon Llull

Ramon Llull va escriure aquests versos en tres idiomes diferents perquè ell era un personatge que volia arribar a tots els públics. Volia que tant els àrabs, els catalans i els de parla llatina ho poguessin entendre.

Inscripció en català antic: Amor és aquella cosa qui los francs met en servitut e a los serfs dona llibertat.

Traslladada a català modern: Amor és aquella cosa qui els francs posa en servitut i als serfs dóna llibertat.

Aturada obligatòria n°13: Plaça de la Reina

13.1) Font

LA RELIQUIA

Faune mutilat,
brollador eixut,
jardí desolat
de ma joventut...

Beneïda l'hora
que m'ha duit aquí.
La font que no vessa,
la font que no plora
me fa plorar a mi.
Sembla que era ahir
que dins el misteri de l'ombra florida,
tombats a la molsa,
passàvem les hores millors de la vida.
De l'aigua sentíem la música dolça;
dintre la piscina guaitàvem els peixos,
collíem poncelles, caçàvem bestioles,
i ens fèiem esqueixos
muntant a la branca de les atzeroles.

Ningú sap com era
que entre l'esponera
de l'hort senyorívol,
fent-lo més ombrívol,
creixia la rama d'antiga olivera.
Arbre centenari,
amorós pontava la soca torçada,
perquè sense ajuda
poguéssim pujar-hi.
Al forc de la branca senyora i majora
penjàvem la corda de l'engronsadora,
i, venta qui venta,
folgàvem i rèiem fins que la vesprada
la llum esvaïa de l'hora roenta,
de l'hora encantada.

Somni semblaria
el temps que ha volat
de la vida mía,
sense les ferides que al cor ha deixat;
quan veig que no vessa
ni canta ni plora La font del jardí.

Trenta anys de ma vida volaren depressa
i encara no manca,
penjat a la branca,
un tros de la corda de l'engronsadora,

com trista penyora,
despulla podrida d'un món esbucat...

Faune mutilat,
brollador eixut,
jardí desolat,
de ma joventut.

